

VAPENBILDEN

Forum för Svenska Heraldiska Föreningen

Nr 62, maj 2005

Teckning: Davor Zolko.

Släktvapnet Tljander, antaget 2003 av dansläraren Frej Tljander i Karlstad och hans bröder, har föreningens medlemmar utsett till 2004 års vapen. Tiltalande är vildmannen med lindgrenar och lindrötter i stället för händer och ben – ett underfundigt talande märke för släktnamnet: tilia (lat. 'lind') + andros (grek. 'man'). Se sidan 313.

Kontakta oss

www.heraldik.se

VAPENBILDEN utges med fyranummer per år av Svenska Heraldiska Föreningen i samarbete med Heraldiska Samfundet. Upplaga: 700 exemplar.

Nr 63 utkommer till september 2005. Manusstopp den 15 juli 2005.

Redaktion

Magnus Bäckmark (red), Värtavägen 85 C, 183 60 Täby, 08-756 37 90, magnus@heraldik.se; Martin Sunnqvist (ansvarsansvarig), martin@heraldik.se; Marcus Karlsson, marcus@heraldik.se.

Bli medlem / prenumerera / beställ

Svenska Heraldiska Föreningens postgiro: 22 27 90-8, bankgiro: 5142-9561.

Årsavgiften är 150 kr, även för i utlandet bosatta och för organisationer. (Familjemedlem: 50 kr.) Skriv namn och adress på inbetalningsavin och tidskriften kommer med posten.

Medlemsfrågor, adressändring och beställningar handhas av Jesper Wasling, Sängatan 10, 507 45 Borås, jesper@heraldik.se, 033-10 74 81.

Styrelse

Henric Åsklund (ordf), Ekoxevägen 9, 247 35 Södra Sandby, henric@heraldik.se, 046-575 34; Stefan Bede (v ordf och härold), bede@heraldik.se; Jesper Wasling (sekr och webbred, adressuppgifter se ovan); Johanna Arnell (kassör); Magnus Bäckmark (red, se ovan); Thomas Falk (ledamot); Marcus Karlsson (ledamot); Martin Sunnqvist (suppleant).

Organisationsnr 857209-0366.

Tryck Affärstryckeriet i Falköping AB.

ISSN 0349-0602

Ordförandeord

Heraldikvänner,

Jag och övriga styrelsen tackar för fortsatt förtroende och ger oss nu i kast med årets utmaningar.

Vapenregister

Överst på dagordningen står frågan om ett vapenregister i föreningens regi. Föreningsstämman återremitterade styrelsens förslag och önskade en fördjupad analys av möjligheterna till nordiskt samarbete i detta ärende. Ett utmärkt tillfälle att dryfta detta med våra grannlandsföreningar är vid den tredje nordiska heraldikkonferensen i Oslo i maj. Styrelsens utgångspunkt är samverkan mellan nationella vapenregister i respektive lands heraldikförenings regi, men vi är givetvis öppna för andra idéer och förslag.

Skript eventuellt försenad

Eftersom styrelsen gärna ville presentera vapenregistret i Heraldik för nybörjare måste vi ge en liten förvarning om att tryckningen av den kan komma att försenas, men vi hoppas hitta ett vettigt sätt att hantera detta utan att behöva fördröja tryckningen alltför mycket.

Halvfärg i alla nummer

Englådandenyhetärattallanummer av Vapenbilden från och med i år kommer att tryckas med halva sidantalet i färg. Detta är möjligt tack vare det växande medlemsantalet, som ger större intäkter.

Bästa hälsningar

Henric Åsklund

Rättelser i Vapenbilden nr 61 s 277 högerspalt, 2:a stycket: Tak Ten; s 297: Josephine Charlotte var kungens fars syssling; s 303 ny medlem Loke Mutka-Wasling.

För innehållet i artiklar och notiser svarar respektive författare. Att bidrag publicerats betyder inte att föreningen tagit ställning till eventuella framförda åsikter. Citera gärna, med angivande av källan! För eftertryck, inhämta först tillstånd från författaren.

SHF:s årsstämma 2005

Av Marcus Karlsson

Det var ett vintrigt Göteborg som mötte de omkring tjugo personer som slutit upp till SHF:s årsmöte den 13 mars 2005.

Denna gång avhölls mötet inte som tidigare i Skansen Kronan utan i Skansen Västgöta Lejon, då Kronan nu är stängd. Före själva årsmötet avhölls tre föredrag av **Magnus Bäckmark**, **Jesper Wasling** och **Martin Sunnqvist** på temat släktvapenrätt. Referat av dessa föredrag planeras komma i Vapenbilden nr 63, varför jag inte kommer att gå in mer på dem här. Sägaskan att de följdes av en livlig diskussion i kombination med kaffe.

Medaljer

Därefter följde utdelandet av förtjänstmedaljdiplom till **Knud Prange** och **Perolow Jonsson-Falck**. Den tredje medaljören **Fredrik Löwenhielm** var förhindrad att delta. Själva medaljerna var genom ett missöde ej på plats utan kommer att tillställas medaljörerna vid ett senare tillfälle.

Hellre speciellt än generellt

Knud Prange höll ett tacktal och en intressant föreläsning rörande de danska kommunernas vapen och den stundande kommunsammanslagningen i Danmark. Prange konstaterade att man i kommunvapnens komposition i många fall valt symboler för allmänna företeelser i stället för det mer särskilda. Till exempel är det i Danmark vanligt med strömmar som symboler för att kommunen är sjönära, eller tre-, fyr-, femtal (osv) av föremål för att symbolisera antalet kyrksocknar i kommunen. Han hoppades att de nya vapnen skulle bygga på kunskap, intresse och fantasi samt ett företräde för det särskilda i stället för det generella.

Därefter avhölls föreningsstämma i Götska förbundets ceremonisal på Skansens övre

Foto: Jesper Wasling

Knud Prange framför SHF:s standar, uppsytt 2004 av Ruzica Zovko efter förlaga av hennes man Davor.

våning. Salen var smyckad med föreningens standar samt två inramade teckningar av föreningens vapen gjorda av medlemmarna **Davor Zovko** och **Ronny Andersen**.

Val av förtröende personer

Ordförande: **Henric Åsklund** (omval). Styrelse (konsituerade sig direkt i anslutning till mötet): vice ordförande **Stefan Bede** (omval), sekreterare **Jesper Wasling** (omval), kassör **Johanna Amell** (nyval), ledamöter **Magnus Bäckmark** (omval), **Thomas Falk** (omval), **Marcus Karlsson** (förut kassör), suppleant **Martin Sunnqvist** (omval).

Vapenbilden 62:2005 307

Foto: Alexander Ulltjärn

Magnus Bäckmark Stefan Bede Marcus Karlsson Thomas Falk Martin Sunnqvist
Jesper Wasling Henric Åsklund Johanna Arnell

Revisorer: **Lennart Wasling** (omval), **Kenneth Wolcan** (omval), suppleant: **Ingemar Apelstig** (omval). Valberedning: **Lennart Wasling** (omval) och **Kenneth Wolcan** (omval).

Motionerna

- 1) Heraldiskt register. Förslaget återremitterades till styrelsen som ska försöka få fler nordiska föreningar med i ett större samarbete.
- 2) SHF ska ansöka om medlemskap i Sveriges Släktforskarförbund.
- 3) Budgeten antogs utan synpunkter.

Styrelsens arbetsgrupper

På styrelsemötet utsågs också ansvariga för arbetsgrupperna. Dessa är:

Härldsgruppen: Härld **Stefan Bede**, persevanter **Ronny Andersen**, **Jonas Arnell** och **Thomas Falk**.

Vapenbildens redaktion: Redaktör **Magnus Bäckmark**, **Marcus Karlsson** och **Martin Sunnqvist**.

Skriftseriensredaktion: Redaktör **Jesper Wasling**, **Marcus Karlsson** och **Henric Åsklund**.

Redaktör för SHF:s medlemsförteckning och Guide till Heraldik Sverige 2006: **Thomas Falk**.

Webbredaktion: Webbredaktör **Jesper Wasling**, **Alexander Ulltjärn**.

PR-grupp: PR-ansvarig **Stefan Rundström**, **Alexander Ulltjärn**, **Jesper Wasling** och **Fredrik Höglund**.

Utbildningsgrupp: Utbildningsansvarig **Johanna Arnell**, **Alexander Ulltjärn** och **Jesper Wasling**.

Annonsansvarig: **Martin Sunnqvist**.

Anbudsauktionsansvarig: **Daniel G Andersson**.

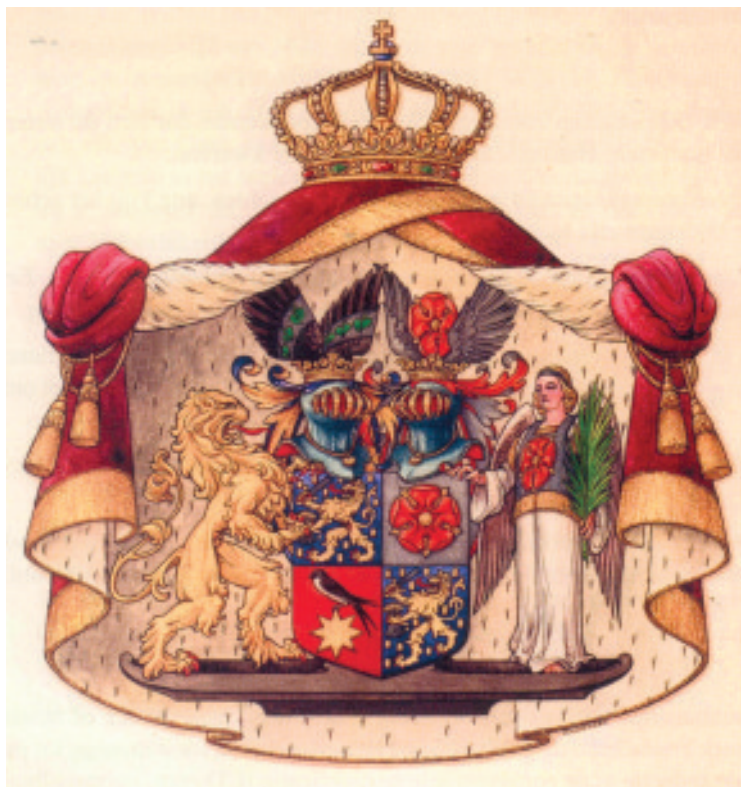
Utflyktsansvariga, Västsverige: **Thomas Falk**, Stockholm: **Marcus Karlsson**, Syd-sverige: **Martin Sunnqvist**.

Middag på stället

Som konstaterats ovan följdes föreningsstämman av ett konstituerande styrelsemöte, varpå de som så önskade samlades till en middag, vilken aväts i skansens mellersta våning under trivsamma former. Ordföranden Henric Åsklund tackade under middagen alla för ett gott arbete.

Prins Bernhard av Nederländerna

Tedning: A van der Zweep 1937, ur De-Nederlandische Leeuw 1/2005.

Som prins av Lippe-Biesterfeld hade Bernhard fört en sköld kvadrerad av Lippe (fält 1 och 4) och Svalenberg (fält 2 och 3). När han blev prins av Nederländerna insattes Nederländernas sköldemärke i 1:a och 4:e fältet, Lippe i 2:a och Svalenberg i 3:e fältet i hans sköld.

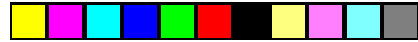
Den 7 december 2004 avled prins Bernhard av Nederländerna efter en tids sjukdom i en ålder av 93 år.

Han föddes som prins av Lippe-Biesterfeld i tyska Jena 1911 och blev naturaliserad i Nederländerna 1936. Inför giftemålet med prinsessan **Juliana** (senare drottning och vid abdikationen åter prinsessa) år 1937 erhö

han titeln prins av Nederländerna och predikatet Kunglig Höghet. Han erhö

Marcus Karlsson

Vapenbilden 62:2005 309

Två litterära erinringar

Av Jan-Eric Olsson

Med anledning av att Danmark i år firar tvåhundraårsjubileum av författaren **Hans Christian Andersens** födelse, så kan det vara på sin plats att påminna om den ironiska referens som denne gör till adelsvapen i sin novell *Portvaktens son*:

”Generalen och hans fru var förmänt folk; de hade två vapen på sin vagn, ett för var och en av dem; frun hade det på vartenda plagg, ute och inne, på sin nattmössa och sin nattsäck; hennes, det ena av dem, var ett kostbart vapen, köpt av hennes far för blanka dalrar, för han var inte född med det, hon inte heller, hon hade kommit för tidigt, sju år före vapnet; det kunde de flesta människor erinra sig, men inte familjen själv. Generalens vapen var gammalt och stort; det kunde nog knaka i en av att bära det, för att inte tala om att bära två vapen, och det knakade i generalskan, när hon rak och elegant åkte till hovbal.”

H C Andersen serverade satir över adelsvapen.

Rågen rök och axet brast

En helt annan infallsvinkel på heraldik visar **Gabriel Jönssons** (1892–1984) dikt *Det går gra* om Landskronas stadsvapen:

Evigt svallar Öresund
kring ett skepp i stadens vapen.
En symbol av köpenskapen
seglar där på silvergrund.
Gyllenrågat där brevid

dryperymnighetens hom.
Det har doft av trädgårdslid,
det har must av skägget kom.

Här tog bölja bygd i hand.
Rågen rök och axet brast.
Till Landora låga strand
förde fiskarnas fjällig last.
Så har i heraldisk skrift
teknats stadens gamla näring;
Skeppens frakt och jordens ärin
blevo fädernas bedrift.

Dock – i vapnets fyra fält
finnas andra stolta tecken.
Gamla fanor ha i vecken
minnen, som vår kärlek gällt.
Svärdet, som ett lejon bar
bredvid fredens kvist i klon,
vittnar om en stad som var
stark som fäste, stark i tron.

Landskronas vapen, fastställt 1663, här till höger återgivet i Scheffers Svensk vapenbok (1967). Lilla bilden visar vapnet i den form den används på kommunens hemsida. Sköldhållarna (Prudentia och Justitia) är unika för svenska stads- och kommunvapen. Vapnet blev redan när det var nytt för en del för rimsmeders ansträngningar. Ett 1600-talsrim lyder (stavningen moderniserad):

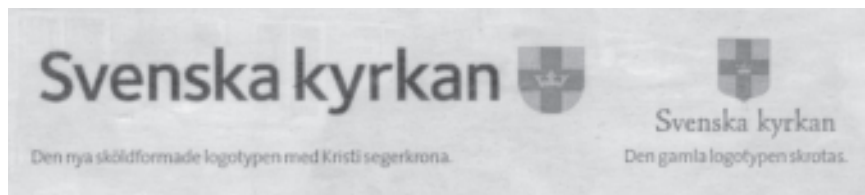
Av kronan se vi höghets fågnad
Av lejonet vår starka fågnad
Och skeppet i sin säkra hamn
Ger överflöd uti vår famn.

Kyrkans nya logotype

Av Christer Svärd

Ur Kyrkans tidning.

Svenska kyrkan har fått en nyteckning av sitt vapen eller logotype som den kallas i Kyrkans tidning. Den gamla från 1976 har man velat byta ut under en längre tid då åsikten har varit att "den anses signalera för mycket av statlig överhet och slutet ordenssällskap"(!).

En designbyrå har haft den delikata uppgiften att ta fram logotypen. Två förslag har varit föremål för omröstning, där det ena är en helt fyrkantig modell som egentligen var den form Svenska kyrkan låtit registrera hos Patent- och registreringsverket en gång i tiden. Längs vägen har sedan sköldformen börjat användas och det får vi ändå vara tacksamma för. I det segrande förslaget bibehålls skölden, dock något modifierad.

Det är anmärkningsvärt att så många av kyrkans beslutsfattare har uppfattningen att sköldformen signalerar makt och vapen, adeln, sluten klubb och liknande. Man kan undra om de tycker samma sak om våra biskopars ämbetsvapen som ju även de har sköldens form. En lång diskussion har förts i kyrkostyrelsen och resultatet blev således, med knapp majoritet, sköldformen och i övrigt samma tinkturer.

Bytet är en del i kyrkans nya visuella strategi. I samband med övergången skapas en tydligare grafisk identitet i brevpapper med mera. S:t Erikskronan i mitten byts ut mot Kristi segerkrona och det får ändå ses som ett steg i rätt riktning. S:t Erik och hans krona får vara med i så många andra heraldiska sammanhang ändå. (*Redsarn*: Heraldiskt sett är det samma krona, som blasoneras "krona" kort och gott.)

FÖRSÄLJNING

Vapenbilden, lösnunmerpriser: nr 1-40 5 kr/st (nr 1-4 ett häfte i nytryck å 5 kr/st), nr 41-50 10 kr/st, nr 51-56 25 kr/st, nr 57 och 59 20 kr/st, nr 58 30 kr/st. Paketpriser (endast inom Sverige): nr 1-50 300 kr, nr 51-56 100 kr. OBS! Nr 23 och 53 är slutsålda.

Vykort: 1. Zovko: Heliga Birgittas an-

vapen, 2. Bäckmark: Sveriges kungapar 1208-1439, 3. Rancke: Medeltida släktvapen, 4. Kälde: Svenska ärkebiskopsvapen (jämför bilder i Vapenbilden nr 56, s 133 ff): 1-3 st 10 kr/st, 4 st 30 kr, 16 st 100 kr. **Porto** 20 kr/beställning tillkommer (till utlandet: 40 kr).

Beställningsskickastill: Jesper Wasling, Sämngatan 10, 507 45 Borås, jesper@heraldik.se, telefon 033-10 74 81.

Vapenbilden 62:2005 311

Nya vapen

Vapenbilden strävar efter att omnämna alla vapen nytillkomna i Sverige från och med år 2000. Meddelanden om sådana tas tacksamt emot av redaktionen.

Helsingborgs tingsrätt

Modellritning levererad av Riksarkivet den 19 januari 2005.

Sköld: I fält av silver en från en uppskjutande, genomgående, krenelerad mur uppskjutande borg med krenelerad kända med en spetsig med ett utböjt kors krönt torn^h, allt rött [Helsingborg], samt däröver en röd ginstam belagd med en balansvåg av silver. Skölden krönt med kunglig krona.

Teckning Vladimir ASagerlund

Lunds domarakademi

Stiftelse i Lund. Modellritning levererad av Riksarkivet den 22 februari 2005.

Sköld: I fält av guld en upprest röd grip med blå krona och blå leväring, hållande i högerkloen fadla och i vänster en balansvåg, allt rött.

Teckning Vladimir ASagerlund

Alnarp – landskapsingenjörslinjen (LING)

För linjen antaget av Alnarps studentkår 2004.

Sköld: Delad av en sträng av guld i blått och grönt samt överlagd av en lind av silver vars översta och genomgående rotpar bildar en jordfärgad (brun) sköldföt.

Teckning Tor Flensmark

Se Skandinavisk Vapenrolla nr 645/2004.

Alnarp – landskapsarkitektlinjen (LARK)

För linjen antaget av Alnarps studentkår 2004.

Sköld: Delad av en uppskjutande trappgavel i blått och silver, vari tre murgröneblad, ett över två, och en sänkt stam, allt grönt.

Teckning Tor Flensmark

Se Skandinavisk Vapenrolla nr 647/2004.

Kollberg (från Västra Ämtervik)

Antaget av f d informationschefen vid Johnson & Johnson AB i Rotebro **Thore V Kollberg**, Kumla, 2004. Medges till släktmedlemmar

härstammande från hans farfar Pontus V Kollberg (1858–1953), ångbåtsmaskinist och lokförare, Stockholm. Släktens äldste kända stamfäder är dennes farfars farfars farfar Per Persson (1688–tidigast 1732), bonde i Kolsgård i Västra Ämterviks socken i Värmland. Denne skrevs sporadiskt Colberg första kända gången 1717. Från och med hans sonson Olof (1751–efter 1775), även han bonde i Kolsgård, har släktnamnet skrivits Kollberg.

Sköld: Delad i blått, vari tre kugghjul av guld ställda två över ett, och silver, vari ett uppskjutande svart femberg. Blått hjälmtäcke fodrat med guld. Hjälmprydnad: Tre eskulapsta vara vuld. Valspråk: AD PERPETUAM REI MEMORIAM (Till sakens eviga minne).

Komposition: vapenantagaren i samråd med Jesper Wasling och Bo Nilsson. Teckning: Thomas Falk.

Rundström

Antaget av motivatören **Stefan Rundström**, Södertälje, 2005. Medges till släktmedlemmar härstammande från hans farfars far Oskar Rundström (1884–1958), hemmansägare i Björklund i Jäma socken, Södermanland.

Sköld: I blått fält en hjälke av silver, belagd med en genomgående blå kedja samt ovan åtföljd av ett hjulkors utslungande sex blivtar och nedan av en nedåtvänd björkdöv med tre öv, allt av silver. Blått hjälmtäcke fodrat med silver. Hjälmprydnad: En blå drako med röd beväring hållande ett svärd av silver med blått fäste.

Teckning: Fredrik Sundqvist.

silver belagd med tre röda kittelkrokar. Rött hjälmtäcke fodrat med silver. Hjälmprydnad: En naturfärgad kvinnlig ängel med hår av guld klädd i en särk av silver med linningar av guld, i höger hand hållande ett avbrutet svärd av silver med fäste av guld och i vänster ett patriarkalkors av silver.

Teckning: Stefan Rundström.

Ulwencreutz

Antaget av skribenten **Lars Ulwencreutz**, Björklinge, 2004, som tidigare antagit släktnamnet. Släktens äldste kände stamfader är vapenantagarens farfars farfars far, bonden Jan Nilsson (1734–1796) i Norra Skäfthammar i Skäfthammars socken i Uppland.

Sköld: I fält, kvadrerat i silver och grönt, ett kvadrerat kors åtföljt i första och fjärde korsvinkeln av ett björkdöv och i andra och tredje korsvinkeln av ett avslitet varghuvud med röd beväring, allt av motsatta tinktur. Grönt hjälmtäcke fodrat med silver. Hjälmprydnad: En uppstigande varg av silver med röd beväring i höger tass hållande ett grönt björkdöv. Valspråk: OFFICIUM EXCOLERE (Plikten att förädla).

Teckning: Magnus Bäckmark

Szakács

Antaget av fastighetsmäklaren **Isabella Szakács**, Södertälje, 2005. Medges till släktmedlemmar härstammande från hennes farfar, hästuppfödaren Ferenc Szakács (1905–1985), som bodde i Szabadka i Ungern (nuvarande Subotica i Serbien).

Sköld: I rött fält en häst uppstigande från en vindruvskase av silver, samt en post av

2004 års vapen

Omröstningen utföll enligt följande:

1. Vapen **Tiljander** (yngre släkten), 13 p.
2. Vapen **Issal** och **Lukic**, vardera 9 p.
3. Vapen **Dahlqvist** och **Wahlgren**, vardera 7 p.

De 16 vykort som utlottades bland de som röstade tillföll Martin Asker, Malmö.

Marcus Karlsson

Strömstare till sjuttioårsdag

Orvar Starbäck, Nyköping, berättar här om tillkomsten av vapnet i släkten Starbäck, över vilken en släktöversikt är publicerad senast i Svenska släktkalendern 1900. Vapnet är tidigare opublicerat i tryckt litteratur. Det har endast varit känt genom exlibriset, som spridits i samlarkretsar. Vapnets tinkturer är ej kända idag men kan rekonstrueras.

Min farbror **Harald Starbäck** delgav mig i brev av den 19 mars 1973 en del funderingar kring frågan om en lämplig present till min far **Rolf Starbäcks** sjuttioårsdag. Harald bodde då i Falkenberg och var frimurare.

I sin frimurarloge hade han kommit i kontakt med en broder **Simmingskiöld*** och hörde honom åtminstone två gånger hålla föredrag om just vapensköldar. Bland annat ska ju frimurare av de högsta graderna ha vapen. Så långt hade inte min farbror kommit, men han blev intresserad och frågade – som den ekonomiskt sinnade han oftast var – om kostnaderna och fick reda på att det inte var särskilt dyrt.

Vänskapspris

Nu skrev alltså Harald och frågade om jag trodde att min far skulle sätta värde på en vapensköld som sjuttioårspresent. Jag dröjde nästan en månad med mitt svar, för jag tyckte att det var svårt att veta vad far ville. Visst var han en hängiven släktforskare, men ändå... Jag svarade bland annat att det var en briljant idé å ena sidan, men å andra sidan ville veta vad det skulle kosta.

När Harald svarade den 25 maj tackade han för mina synpunkter, men berättade att han redan hade bestämt sig och låtit beställningen fortgå: "Så småningom resulterade

Ur Lars C Stolt's samling.

Exlibriset i fråga (75 % av naturlig storlek). Att hela vapnet är courtoisieux mot bokens titelsida märks i denna teckning endast på strömstaren, eftersom övriga delar är symmetriska.

uppslaget till en vapensköld med bla en strömstare ovanför en rinnande bäck. Vapenskölden blev sen upphovet till en kliché i lagom format som exlibris, varav sen något 100-tal trycktes med Rolfs namn [...] Det hela utfördes till vänskapspris av ca 125 kronor. Om det hade varit ett vanligt beställningsarbete kanske det blivit närmare det dubbla."

Klichén och exlibrisbunten överlämnades på fars sjuttioårsdag den 5 juli 1973. Jag har inget minne av om det blev några kommentarer kring saken. Pappa klistrade i varje fall in sitt exlibris i ett antal böcker och flera av dem har jag idag, men jag kan inte nu hitta vare sig klichén eller kvarvarande exlibrislappar.

Orvar Starbäck

* *Redsann:* **Lars C Stolt**, kännare av svenska vapenexlibris, upplyser att **Stig Simmingskiöld** (1920-2000), reklamkonstruktör, Falkenberg, har utfört flera exlibris med ordinära vapen och ibland frimuravapen.

Två Asker, tre askar

Av Magnus Bäckmark

Riksarkivet identifierade i brevsvaret den 25 oktober 2004 ägaren till en sigillstamp som Maud Asker, Västerås, skrivit och frågat om.

Ägaren, svarade Riksarkivet (statsheraldikern), är troligen **Gustaf Ferdinand Asker**, som var andra kammarens talman 1873-75. Han grundade frimurarlogen i Gävle, så det är inte förvånande att han kan tänkas ha använt sitt frimurarvapen i sitt sigill.

Asker var inte adlig, så den adliga kronan får ses som ett utslag av den tidens dekora-tionsbehov.

Identifieringen bekräftas till en del i det att samme Askers vapen finns med i John M Pählmans *Svenska Frimurare-Vapen, Första Serien, Svenska Stora Landslogen* (1896). Bland riddare av Konung Carl XIII:s Orden återfinns där G F Asker, med samma vapen-men med annat valspråk, GRADATIM (latin 'Steg för steg'), i stället för INTEGER ANIMI (latin 'Oförvitligt i sinnet').

Skölden kan beskrivas som: *I fält av silver tre gröna askar med naturfärgade stammar uppväxande från en grön mark och däröver en blå ginstam belagd med en blå korslagd med en nyckel, båda av guld, under ett rött St Georgskors.*

Att Asker anges som den *andre* "Riddaren av de tre träden" tyder på att det funnits en frimurare av lägst åttonde graden tidigare i släkten Asker. Det är inte otroligt att den personen hade samma vapen. Kanske stampen med det avvikande valspråket i själva verket tillhörde denne tidigare Asker? Det vore inte förvånande

Bilden från Riksarkivet, datum 61-2004/3281.

Stampytans höjd är 30 mm. Bilden är här spegelvänd så att gravuren framträder positivt.

om dennes förnamnsinitial är I eller J, så att hans initialer stämmer överens med valspråket INTEGER ANIMI.

Det finns möjlighet att ta reda på ålder och närmare omständigheter kring vapnet i Svenska Frimurare Ordens arkiv.

Om vapnet önskas användas av familjen Asker idag kan av frimurarsymbolerna i ginstammen med fördel korset tas bort, eftersom det är den bild som tydligast anknyter till frimureriet och dessutom medför ett osnyggt färgmöte med rött på blått. Vapnet bör givetvis också kompletteras med hjälm-tillbehör.

Vapenbilden 62:2005 315

Familjevapnet – nyckeln till din historia

Ett vapen utgör en familjesymbol och som sådan en traditionsbärare från generation till generation.

Jovenia Juveler har många års erfarenhet av att tillverka vapenringar med sigillgravyr - ett konsthantverk vars utförande kräver mycket hög precision. Jovenia Juveler har ett stort urval av ringmodeller:

VÅR "EGEN" MODELL

Ringen är massiv, i 18k guld med sigillgraverat vapen i oval Sardonyx.

Vi tillverkar även personligt designade vapenringar. Monogram, familjevapen eller emblem graveras exempelvis i manschettknappar och medaljonger.

EXKLUSIV LEVERANS

Vapenringen levereras i ett elegant etui tillsammans med 50 stycken visitkort – med ert vapen i relieftryck – ett fotografi av ringen samt ett lackavtryck av vapnet. Leveranstiden är åtta veckor.

J JOVENIA JUVELER
S. EGGER

Jovenia AB, Biblioteksgatan 10, SE-111 46 Stockholm
Telefon +46 (0)8-611 25 66, 611 25 88, Fax +46 (0)8-611 22 39
info@joveniajuveler.se www.joveniajuveler.se

316 Vapenbilden 62:2005

Adlade i grevens tid

Av Åke T:son Lovén

Foto från Åke T:son Lovén.

Min farfars fars kusin generalmajoren Christian Lovén (1799–1878) adlades 1864 jämlikt 37 § 1809 års regeringsform innebärande att endast huvudmannen innehar adlig värdighet. Eftersom hans ende son dog i unga år utslöcknade ätten i och med generalens död.

Det har skämtats en del om detta adelskap i släkten. Min far, som gillade skrönor, gissade att det gått till så att när man väntade sitt första barn så var hans hustru – född De Geer – rädd för att hon skulle få missfall för att hon gift sig med en ofrälse! Eftersom Christian Lovén tjänstgjort vid hovet gick han till slottet och förklarade situationen. Han skall då ha fått löfte om adelskap.

Senare i livet upptäckte jag att hans hustru var 44 år när han adlades och därför hade barnafödandet bakom sig. Men lite på skämt var det nog ändå. Adelskapet kom nämligen kort innan deras dotter Hedvig gifte sig med faderns adjutant friherre **Gustaf Lagerfelt**, arvinge till godset Lagerlunda i Östergötland.

Eftersom generalen i många år varit knuten till hovet och "ansågs som en av **Oskar I:s** gunstlingar", så kan man nog kalla det för en lämplig bröllopspresent. De fick tre söner och två döttrar.

"Adelns vederlikar"

Christian Lovén antog ett sköldemärke som till kompositionsidén är inspirerat av hustruns vapen. I hjälmprydnaden satte han en mops – förmodligen hans egen hund – och till valspråk tog han VIGILANS ET FIDELIS (Vaksam och trogen), vilket verkar syfta på hunden. Mopsen – en expert har sagt att den är "en heraldisk honor" – verkar vara ett tecken på att han såg skämtsamt på sin upphöjelse.

Adliga ätten Lovéns vapen, med en mops mellan två vingar i hjälmprydnaden. Här är vapnet såsom det är återgivet på målningen i Riddarhusalen.

Han hade goda skäl till detta då de borgare som ansåg sig vara "adelns vederlikar" avböjde adelskap eftersom de ville avskaffa ständsriksdagen.

Speciellt engagerad i detta var hans kusin, byråchefen, riksdagsmannen och Stockholms Enskilda Banks förste ordförande **Lars Lovén** (1795–1884). Han var ledamot av en kommitté som krävde avskaffande av ständsriksdagen. Till denna opposition hörde även **A O Wallenberg** som skämtade om "adelshögfärd".

Lars hade utfärdat förbud för sina barn att gifta sig med frälse personer, speciellt om de

Vapenbilden 62:2005 317

var officerare. Trots detta fick han smälta att hansson **Christian**, professor vid Karolinska institutet, gifte sig med **Hanna von Julin**, marskalk **Mannerheims** moster, hans son **Fritz**, generalmajor, gifte sig med **Louise von Rosen** och hans dotter **Emilia** med överstelöjtnanten **Carl Edvard af Klercker**.

Lars Lovén fick trösta sig med att hans kusinsomvar med på densista ständsriksdagen torde ha röstat för ett avskaffande. Denna situation gjorde att adlade under denna tid huvudsakligen var ämbetsmän och officerare. Det fanns undantag som järnvägsbyggaren **Nils Ericson** som blev friherre, liksom **Adolf Erik Nordenskiöld**. Vällförtjänta var också **Louis Palander af Vega** och **Sven Hedin**.

Släkten von Koch

Jag har ytterligare ett något skämtsamt adlande i min närhet. Det gäller majoren **Nils Koch** som adlades 1815. Enligt *Slott och herresäten i Sverige* var "adelskapet sannolikt för att han haft de kungliga befälhavarna i fälttåget mot Norge hos sig som gäster och lämnat dem vissa upplysningar". Hans gård Blomsholm låg nära norska gränsen. Han var min farmors farfar.

En faktor som krånglar till det är att, eftersom man ville kunna skilja den adliga släktgrenen från övriga släkten, så gavs tillstånd till samtliga ättlingar att använda sig av ett von. Min farmor fick ibland brev som var adresserade till "högvälborna majorskan Marie Lovén". Så vitt jag vet så gällde sådant tilltal endast för medlemmar av grevliga och friherrliga ätter.

Nu visade det sig att von Kochs blomstrade efter sin upphøjelse. Äldste sonen till majoren blev justitiekansler och hade tillträde till kung **Karl XIV Johan** en gång i veckan och hans bror **Carl Gustaf von Koch** grundade försäkringsbolaget Skandia. Man fortsatte att producera framstående personer inom juridiken, socialvården och musiken. **GH von Koch** har ansetts som "banbrytare i svensk

socialvård". De har dessutom gift sig högadligt i mycket stor omfattning.

1809 års män?

Jag hörde nyligen ett föredrag på Ridarhuset om husets och adelns historia och det avslutades med en förklaring vad §37 innebar, att endast huvudmannen är adlig. När jag frågade varför de trots detta står i adelskalendern fick jag inget svar. **Gustaf Douglas** (som var närvarande för att tala politik) ryckte då in och sade:

– De skulle bli så ledsna om vi strök dem och så säljer vi fler kalendrar på det sättet.

Av de 130 släkter som adlades efter 1809 är samtliga utdöda utom 40.

von Schwarzenhoffs ring

Riksarkivet (statsheraldikern) kunde i brevsvaret den 22 december 2004 svara på en fråga från Gunnar S H Munthe i Åhus om vem ägaren var till en signetring som idag finns i hans ägo.

Ägaren var av allt att döma överstelöjtnanten **Ulrik Christoffer von Schwarzenhoff** (1755–1821). Skölden visar nämligen adliga ätten von Schwarzenhoffs sköldemärke med tre svarta morianhuvuden i fält av guld och ordens-tecknet för Svärdsorden, som Ulrik Christoffer var den ende innehavaren av inom sin ätt.

Stridit mot fransmännen

På insidan av ringen anger Munthe att det är graverat "STROILSUND" eller dylikt. Statsheraldikern förmodar att det syftar på

Bild från Riksenkätet, daterat 61-2004/3903.

Tidstypisk sköldform. Notera även att ordenstecknet är monterat från rosett.

Stralsund. Vid stormningen av Kettenhagens skans utanför den staden 1807 fick von Schwarzenhoff tre svåra blessyrer – det kan han ha varit angelägen att minnas som en stridsmerit. Om hypotesen stämmer daterar det signetringen till tidigast 1807 (i alla händelser tidigast 1802, då han blev riddare av Svärdsorden).

Svart-guld västgötska färger

Ulrik Christoffer von Schwarzenhoff tillhörde en västgötsk militärsläkt. Alla(!) släktens manliga medlemmar hade varit officerare alltsedan hans farfars far

Bengt Schwart adlats 1682.

Det är inte otänkbart att färgsättningen svart-guld och de omväxlande i svart och guld kvadrerade lansfanorna i hjälmprydnaden

syftar på Älvsborgs regemente och/eller Västergötland. Morianhuvudena i vapnet är uppenbarligen en lek med namnet.

Krigspolis vapenbok 1880.

NYA MEDLEMMAR

1/1–15/3

- Björn Ceder**, Kyrkogatan 19 A, 745 31 Enköping
- Roger Zirkelbach**, Trebackänggatan 11, 281 40 Hässleholm
- Kim Nilsson**, Wattmansvägen 5, 891 43 Ömsköldsvik
- Torbjörn Nylander**, Baldersvägen 3 A, 891 36 Ömsköldsvik
- Rea Anner**, Gördelgatan 4, FI-00160 Helsingfors, FINLAND
- Anders Dyberg**, Lammalycken 4, 511 97 Håjom
- Lars Ulwencreutz**, Stengrundsvägen 9, 740 30 Björklinge
- Ivan Mazur anic-Jankovic**, Bestum skolevei 5, NO-0280 Oslo, NORGE
- Värmlands provinsialloge**, Södra Klaragatan 8, 653 40 Karlstad
- Jän von Konow**, Sandelsgatan 14, 115 34 Stockholm
- Fredrik Löwenhielm**, Kungsbro Strand 21, 112 26 Stockholm
- Johan Ahlqvist**, Grönstensvägen 9, 412 70 Göteborg
- Patrik Ekkestubbe**, Ullsparragatan 4B, 553 22 Jönköping
- Kjell Cederlind**, Mosaikvägen 21, 196 38 Kungsängen

Underrättelse

Magnus Bäckmark invaldes i januari 2005 som skråledamot (Craft Member) i The Society of Heraldic Arts.

När Ulrik Christoffer von Schwarzenhoff avled 1821 på Hovi Hällstads socken i Västergötland var han den siste av sin ätt.

Signetringen har varit i släkten Munthes ägo åtminstone från och med Gunnars farfar, professor **Henrik Munthe** (1860–1958).

Magnus Bäckmark

Vapenbilden 62:2005 319

ERT SLÄKT- FÖRETAGS- KOMMUNVAPEN

HANDSKURET I TRÄ PÅ
TRADITIONELLT SÄTT OCH
YTBEHANDLAT ENLIGT
ERA ÖNSKEMÅL.

INTRESSERAD?

KONTAKTA MIG GÄRNA,
SÅ KAN VI GÖRA NÅGOT
UNIKT MED ER
VAPENSKÖLD.

MED VÄNLIG HÄLSNING,

THORLEIF AIFF

T. A. TRÄSKÄRNINGAR
ANHALTSVÄGEN 12
SE-543 94 TIBRO

TEL/FAX: 0504-201 10
MOBIL: 0706-82 76 38
E-POST: thorleifa@yahoo.se
www.bildhuggaren.se